

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. What were the names of the wealthiest citizens of Jerusalem prior to its destruction? How did they get their names?
2. Which leader of the zealots was a relative of Rabban Yochanon ben Zakai?
3. What three requests did Rabban Yochanon ben Zakai make of Vespasian?
4. What became of Nakdimon ben Gurion's wealth?
5. Describe the deathbed scene of Rabban Yochanon ben Zakai?

This and much more will be addressed in the fourth lecture of this series: "Rabban Yochanon ben Zakai and the Destruction of Jerusalem".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE
Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series II Lecture #4

RABBAN YOCHANON BEN ZAKAI AND THE DESTRUCTION OF JERUSALEM

I. Rabban Yochanon and Vespasian

A.

שדריה עילווייהו לאספסיינוס קיסר אתא צר עלה תלת שני הוו בה הנהו תלתא עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע ובן ציצית הכסת נקדימון בן גוריון שנקדה לו חמה בעבורו בן כלבא שבוע שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע בן ציצית הכסת שהיתה ציצתו נגרת על גבי כסתות איכא דאמרי שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי חד אמר להו אנא זיינא להו בחיטי ושערי וחד אמר להו בדחמרא ובדמלחא ומשחא וחד אמר להו בדציבי ושבחו רבנן לדציבי דרב חסדא כל אקלידי הוה מסר לשמעיה בר מדציבי דאמר רב חסדא אכלבא דחיטי בעי שיתין אכלבי דציבי הוה להו למיזן עשרים וחד שתא הוו בהו הנהו בריוני אמרו להו רבנן ניפוק ונעביד שלמא בהדיהו לא שבקינהו אמרו להו ניפוק ונעביד קרבא בהדיהו אמרו להו רבנן לא מסתייעא מילתא קמו קלנהו להנהו אמברי דחיטי ושערי והוה כפנא

מרתא בת בייתוס עתירתא דירושלים הויה שדרתה לשלוחה ואמרה ליה זיל אייתי לי סמידא אדאזל איזבן אתא אמר לה סמידא ליכא חירותא איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל איזדבן אתא ואמר לה חירותא ליכא גושקרא איכא א"ל זיל אייתי לי אדאזל איזדבן אתא ואמר לה גושקרא ליכא קימחא דשערי איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל איזדבן הוה שליפא מסאנא אמרה איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל איתב לה פרתא בכרעא ומתה קרי עלה רבן יוחנן בן זכאי הרכה בך והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה איכא דאמרי גרוגרות דר' צדוק אכלה ואיתניסא ומתה דר' צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרב ירושלים כי הוה אכיל מידי הוה מיתחזי מאבראי וכי הוה בריא מייתי ליה גרוגרות מייץ מיהו ושדי להו כי הוה קא ניחא נפשה אפיקתה לכל דהבא וכספא שדיתיה בשוקא אמרה האי למאי מיבעי לי והיינו דכתיב כספם בחוצות ישליכו

אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה תא בצניעא לגבאי אתא א"ל עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא א"ל מאי איעביד דאי אמינא להו מידי קטלו לי א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק אפשר דהוי הצלה פורתא א"ל נקוט נפשך בקצירי וליתי כולי עלמא ולישיילו בך ואייתי מידי סריא ואגני גבך ולימרו דנח נפשך וליעיילו בך תלמידך ולא ליעול בך איניש אחרינא דלא לרגשן בך דקליל את דאינהו ידעי דחיא קליל ממיתא עביד הכי נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר כי מטו לפיתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא נפק כי מטא להתם אמר שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא א"ל מיחייבת תרי קטלא חדא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד האינדא אמאי לא אחית לגבאי א"ל דקאמרת לאו מלכא אנא איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב והלבנון באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתיב והיה אדירו

ממנו וגו' ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר החר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן אמר ליה אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא משיב חכמים אחר ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה וחביתא שבקינן לה אדהכי אתי פריסתקא עליה ומרומי אמר ליה קום דמית ליה קיסר ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא הוה סיים חד מסאני בעא למסיימא לאחרינא לא עייל בעא למשלפא לאידך לא נפק אמר מאי האי אמר ליה לא תצטער שמועה טובה אתיא לך דכתיב שמועה טובה תדשן עצם אלא מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך דכתיב ורוח נכאה תיבש גרם עבד הכי עייל אמר ליה ומאחר דחכמתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי אמר ליה ולא אמרי לך אמר ליה אנא נמי אמרי לך אמר ליה מיזל אזילנא ואינש אחרינא משדרנא אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר ליה תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא משיב חכמים אחר ודעתם יסכל איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי היא יומא קמא אשקויה מיא דפארי למחר מיא דסיפוקא למחר מיא דקימחא עד דרווח מיעיה פורתא אול שדריה לטיטוס. גיטין נ"ו

[The Romans] sent Vespasian against them (the Jews). He came and laid siege [around Jerusalem] for three years. There were three wealthy citizens [in Jerusalem]: Nakdimon ben Gurion, Ben Kalba Savuah, and Ben Tzitzis Hakeses. Nakdimon ben Gurion [received his name] because the sun stood still for him (see Taanis 20a). Ben Kalba Savuah [received his name] because [of his generosity]. When someone would come to his home as hungry as a [neglected] dog he would leave satisfied. Ben Tzitzis Hakesis [received his name] because his tzitzis (fringes) would drag on pillows [as he walked, instead of on the floor]. According to another explanation [he received his name] because his pillow was placed between the nobility of Rome. One of them (these wealthy citizens) said to them (the inhabitants of Jerusalem who were preparing for a long siege), "I will sustain them with wheat and barley." One of them said to them, "I will supply them with wine, salt, and oil." The other said to them, "I will supply them with [fire] wood." The Rabbis praised the donation of fire wood based on the statement of Rav Chisda, "For every storehouse of wheat, sixty storehouses of wood are needed." There were supplies sufficient to last twenty one years.

A group of brash [insurgents] were in Jerusalem. The Rabbis told them (the citizens of Jerusalem), "Let's go out and make peace [with the Romans]." The (insurgents) didn't let them. [The insurgents] said, "Let's go out and make war against them (the Romans)." The Rabbis told them, "You won't be successful." [In order to force a confrontation with the Romans the insurgents] burned the store houses of wheat and barley. [As a result] there was famine.

Marta bas Baisus was the richest woman in Jerusalem. She sent out her agent and told him, "Go out and buy me some fine flour." By the time he came, it had already been sold. He came back and said to her, "Fine flour is gone. However, white bread is still in stock." She told him, "Go get it for me." By the time he came, it had already been sold. He came back and told her, "White bread is gone coarse bran bread is still available." She told him, "Go and get it for me." By the time he came, it had already been sold. He came back and said, "Bran bread is gone. However, barley flour is still in stock." She told him, "Go get it for me." By the time he came, it was all sold. She happened to have been without shoes when she said to [herself], "Let me go out and see if I can find something to eat." [While she was walking], some excrement [that was on the street] got on her foot. [From shock and horror she swooned] and died. Rabban Yochanon ben Zakai applied the following verse to her, "The tender and delicate woman among you, who would not venture to set the sole of her foot upon the ground for delicateness and tenderness." (Deuteronomy 28:56)

There is one version that states that [her death was not due to her stepping outside without shoes, but rather] because she ate the dried fig of Rabbi Tzaddok, [which in desperation she picked up and ate,] she became nauseated and died. [The story of Rabbi Tzaddok's fig is as follows:] Rabbi Tzaddok fasted for forty years so that Jerusalem should not be destroyed. [He was so emaciated that] when he would eat anything, it (the food as it was being swallowed) would be visible from the outside. When he was healing himself (from the fasting), they would bring him a dried fig. He would suck out the liquid and throw away the rest. [This is what Marta bas Baisus ate.] As she was dying, she threw out all the gold and silver [that she owned]. She said, "What do I need this for?" This is what is meant by the verse, "They shall cast their silver in the streets." (Ezekiel 7:19).

Abba Sikra was the leader of the rebels in Jerusalem. He was the son of the sister of Rabban Yochanon ben Zakai. He (Rabban Yochanon) sent him [a message], "Come clandestinely to me." He came. He said to him, "How long are you going to continue this course of action to kill everyone off by starvation?" He replied: "What can I do? If I tell them anything they'll kill me." He (Rabban Yochanon) said, "Conceive of some plan on my behalf so that I'll be able to leave. Possibly, from it, there will be some salvation." He replied, "Pretend that you are very sick. Let everyone come and inquire about your welfare. Then bring something that has a foul smell (associated with death) and put it by your side so that they will say that you died. Then let your disciples come to you (to carry you out) and don't let any one else so that they won't realize that you (are really alive) and actually easier to carry than a dead person."

He followed his advice. Rabbi Eliezer on one side and Rabbi Yehoshua on the other side came to him [to carry him out]. When they came to the entrance [of Jerusalem], they wanted to stab him [with their spears to test if he was really dead]. He (Abba Sikra, the leader of the rebels) said, "If you stab his body they (the Romans) will say that they (the Jews) [are such barbarians] that they even stab their own Rabbi [and will treat you with utter brutality]." They wanted to goad his body. He (Abba Sikra) said to them, "They will say that they goad their own Rabbi." They opened the gate and he went out.

When he arrived there (at Vespasian's camp), he told him, "Peace to you, king. Peace to you, king." Vespasian replied, "You are guilty of two capital crimes. One: I am not a king. And two: If a man is a king why didn't you come to me earlier?" He replied, "That which you claimed that you are not a king [is not true]. In truth you are a king. If you weren't a king, Jerusalem wouldn't be subdued by you. For it is written, 'And Lebanon shall fall by a mighty one.' (Isaiah 10:34) The term 'mighty' (אדיר) refers to a king as it is written, 'And their king (אדיר) shall be of themselves.' (Jeremiah 30:21) The term 'Lebanon' refers to the Temple as is stated in Scripture, 'That goodly mountain (Mount Moriah) and the "Lebanon" (which could only refer to something situated on the mountain, in other words the Temple; the Temple is called Lebanon (לבנון) because it purifies and whitens (לבן) sin)' (Deuteronomy 3:25) And that which you asked (argued) that if I am a king why didn't I come earlier, The rebels in our midst didn't let us leave." He (Vespasian) replied, "If there had been a barrel of honey and a serpent would have been wrapped around it, wouldn't you have broken the barrel in order to rid yourself of the serpent?" He (Rabban Yochanon) was silent. Rabbi Yosef commented (others say it was Rabbi Akiva that made the following statement), "[G-d] turns the wise backward and makes their mind foolish.' (Isaiah 44:25) He should have said to him, 'We would rather take a pair of tongs, remove and kill the serpent, and preserve the barrel.'" While they were involved in this matter, a messenger came from Rome saying that Caesar had died and there were powerful men in Rome who wanted him to become Emperor.

He said to him, "I am leaving now and another man will be sent in my place. Request of me something that I am able to give you." He (Rabban Yochanon ben Zakai) replied, "Let me have Yavneh (Jamnia) and its scholars (that they should not be disturbed by the war and its aftermath), [spare] the chain (family) of Rabban Gamliel, and [send for] a doctor for Rabbi Tzaddok." **Gittin 56a**

B.

שלש שנים ומחצה הקיף אספסיאנוס את ירושלים והיו עמו ארבעה דוכסין, דוכס דערביא דוכס דאפריקא דוכס דאלכסנדריא דוכס דפלסטיני דוכס דערבייא תרין אמורין חד אמר קילוס שמיה וחד אמר פנגר שמיה והוון בירושלם ארבעה בוליטין בן ציצית ובן גוריון ובן נקדימון ובן כלבא שבוע. וכל אחד ואחד יכול לספק מזונות של מדינה י' שנים והיה שם בן בטיח בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהיה ממונה על האוצרות ואוקיד כל אוצרייא. שמע

רבן יוחנן בן זכאי אמר ווי. אזלין אמרון לבן בטיח. אמר חביבך ווי שלח ואתייה אמר לו למה אמרת ווי. אמר לו לא אמרתי ווי אלא זה אמרי. אמר לו זה אמרת ולמה אמרת זה אמר ליה דאוקדת כל אוצרייא ואמרתי דכל זמן דאוצרייא קיימין לא יהיבין גשמיהון למיעבד קרבא. בין ווי לזה נמלט רבן יוחנן בן זכאי וקרא עליו ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה לאחר ג' ימים יצא רבן יוחנן בן זכאי לטייל בשוק. וראה אותם ששולקין תבן ושותין מימיו אמר בני אדם ששולקין ושותין מימיו יכולין לעמוד בחיילותיו של אספסיאנוס. אמר כל סמא דמילתא ניפוק לי מהכא.

שלח ואמר לבן בטיח אפקוני מהכא אמר ליה עבדינן בינינן דלא יפוק בר נש מהכא אלא דמית אמר אפקוני בדמות דמית טען רבי אליעזר ברישיה ורבי יהושע ברגליה וכן בטיח מהלך קומוי. מן דמטון בעון מודקריניה. אמר להו בן בטיח כך אתם רוצים. שיהיו אומרינן מת רבן ודקרוהו. כיון דאמר להו כך שבקוניה מן דנפקין מן פילי. טענוניה ויהבוניה בחד בית עולם וחזרו למדינה נפק רבן יוחנן בן זכאי לטייל בחיילותיו של אספסיאנוס. אמר לון אן הוא מלכא אזלון ואמרו לאספסיאנוס חד יהודי בעי למישאל בשלמך אמר להון ייתי מן דאתא אמר ליה וביבא מארי אפלטור. אמר ליה שאילא דמלך שאילת בי. ואנא לית אנא מליך. וכדו שמע מלכא וקטיל להווא גברא אמר ליה אם לית את מלך סוף את מליך. דלית הדין ביתא חריב אלא על ידי מלך. שנאמר והלבנון באדיר יפול.

נסבוניה ויהבוניה לנו מן שבעה קנקלין והוון שאילין ליה כמה שעין בליליא. ואמר להון כמה שעין ביממא ואמר להון מנן הוה ידע רבן יוחנן בן זכאי מפשוטיה. לבתר תלתא יומין אזל אספסיאנוס מסחי בהדא גפנא מן דסחא ולבש חד מסן דידיה. אתת בשורה ובשרוהו מית נירון ואמליכוניה בני רומי. בעי למילבש חד מסן חורן ולא עליל שלח ואתוה לרבן יוחנן בן זכאי. וא"ל לית את אמר לי כל אילין יומיא הוינא לביש תריין מסאני והוון עללין בי. וכדו חד עליל וחד לא עליל א"ל בשורתא טבתא אתבשרת דכתיב ושמועה טובה תדשן עצם אמר לו מה נעביד דאיעיל. אמר לו מי אית לך בר נש דסנאית ליה או דחב לך יעברוניה קמך ובשרך שחי. דכתיב ורוח נכאה תיבש גרם. התחילו מושלין לפניו משלות חבית שקינן נחש בתוכה כיצד עושיין לו. אמר להם מביאין חובר וחוברין את הנחש ומניחין את החבית. אמר פנגר הורגין את הנחש ושוברין את החבית. מגדל שקינן בו נחש כיצד עושיין. אמר להם מביאין חובר וחוברין את הנחש ומניחין את המגדל. אמר פנגר הורגין את הנחש ושוברין את המגדל. אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לפנגר כל מגירייה דעבדין בישא למגיריהון עבדין עד דלית את מליף סניגוריא את מליף עלן קטיגוריא אמר ליה לטיבותכון אנא בעי דכל זמן דהדין ביתא קיים מלכוותא מתגריין בכון. אין איחרוב הדין ביתא לית מלכוותא מתגריין בכון. אמר לו רבן יוחנן הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות. אמר ליה אספסיאנוס לרבן יוחנן בן זכאי שאל לי שאלה ואנא עביד א"ל אנא בעי דתירפי הדא מדינתא ותיזיל לך. א"ל כלום אמליכוני בני רומי דנרפי להדא מדינתא. שאל לי שאלתא ואנא עביד אמר לו בעי אנא דתירפי לפילי מערבאה דהיא אזלא ללוד דכל בר דנפיק עד ארבעה שעין יהא לשיזבא מן דכבשה אמר לו אי אית לך דרחים לך או בר נש דאת קריב ליה שלח ואיתיה עד דלא ייעלון אוכלוסיא שלח לר' אליעזר ולר' יהושע לאפוקי לר' צדוק אזלין ואכשכחוניה בבבא דמדינה מן דאתא קם מן קומוי רבן יוחנן אמר ליה אספסיאנוס מן קדם הדין סבא צותרא את קאים אמר לך חייך אי הוה חד דכוותיה והוה עמך אוכלוסין בכיפלא לא הוית יכיל כביש אמר לו מה חייליה א"ל דאכיל חד גמזוז ופשיט עלוהי מאה פרקין אמר ליה למה חשיך כן א"ל מן חייליהון דצומייה ותענייתא שלח ואייתי אסוותא והוון מוכלין ליה ציבחר ציבחר. ומשקין

ליה ציבחר ציבחר עד דהדר גופיה עלוי. אמר ליה אלעזר בריה אבא הב להו אגרייהו בעלמא הדין. דלא תיהוי להו זכותא עמך בעלמא דאתי ויהב להו הדין חושבנא דאצבע והדין קרצטיונא מן דכבשה פליג ארבע טכסייא לארבעה דוכסייא וסליק פילי מערבאה לפנגר. וגזרו מן שמיא דלא יחרב לעולם למה ששכינה במערב אינון אחרובו דידחון הוא לא אחריב ידיה שלח ואתייה אמר לו למה לא אחרבת דידך אמר ליה חיך לשבחא דמלכותא עבדיה. דאילו חרבתייה לא הות ידעת ברייה מה חרבת וכדו יחזיין בריאתא. אמרין חזו חייליה דאספסיאנוס מה אחרב אמר לו דייך דטבאות אמרת אלא מן בגין דעברת על קלוונין דידי יסק ההוא גברא לרישיה דאיגרה ויטרופ גרמיה אי חיי חיי ואי מות ימות סליק וטרף גרמיה ומית ופגעה בו קללה של רבן יוחנן בן זכאי. איכה רבה א:לא

For a period of three and half years, Vespasian surrounded Jerusalem. He had four generals with him: The general of Arabia, the general of Africa, the general of Palestine, and the general of Alexandria. There was a disagreement between the Amoraim (Sages of the Talmud) over the name of the general of Arabia. One said that his name was Qilus, and the other said that his name was Pangar. There were four wealthy men in Jerusalem: Ben Tzitzis, Ben Gurion, Ben Nakdimon, and Ben Kalba Savuah. Each one of them could provide food for the country for a period of ten years. The son of the sister of Rabban Yochanon ben Zakai, whose name was Ben Batiach, was the appointed supervisor over the store houses of food [in Jerusalem. He burnt them down. Rabban Yochanon heard [the report of the burning] and said, "Vay" (an expression of woe). They went and told Ben Batiach that his uncle had expressed disapproval of his actions and said "Vay". He sent for him and asked him, "Why did you say 'Vay'?" He replied [out of fear], "I didn't say "vay" but rather "voh" (an expression similar to wow!)". He (Ben Batiach) asked him, "You [say that you really] said "voh" [and not "vay"]; but why did you say 'voh'?" He replied, "Because all the store house are burnt. I said [to myself] that as long as the store houses would be standing, they wouldn't risk their lives to wage war." [The Talmud comments that] between "vay" and "voh" (because of the similarity in sound) Rabban Yochanon ben Zakai was saved. He cited the following verse regarding himself, "The excellency of knowledge is that wisdom preserves the life of he who has it." (Koheles 7:12)

After three days had passed, Rabban Yochanon went out to walk in the marketplace. He saw them boiling straw and drinking the water. He said [to himself], "Can people that boil straw and drink its water stand up to Vespasian's army? The only solution is for me to leave." He sent for Ben Batiach and told him, "Get me out of here." He answered, "We've (the rebels) made a pact that the only ones we're letting out of here are the dead." He (Rabban Yochanon ben Zakai) replied, "Then let me leave in the guise of the dead." Rabbi Eliezar carried [his casket] by the head and Rabbi Yehoshua carried [the casket] by the feet. Ben Batiach walked in front of them. When he reached [the gates of Jerusalem] they (the guards) wanted to stab him [to test if he was really dead or not]. Ben Batiach said to them, "This is what you want to do? [You're doing this] so that they should say that their Rabbi died and they stabbed him!" When he (Ben Batiach) told them this argument they let him (Rabban Yochanon) leave [the city]. They carried him out of the city, placed him in one of the cemeteries, and returned.

Rabban Yochanon ben Zakai left the cemetery and walked amongst Vespasian's troops. He asked them, "Where is the king?" They went and told Vespasian that there is a Jew that wants to speak with him. He told them that he may enter. As he entered, he (Rabban Yochanon) saluted him with the royal salutation "Mea Domini Emperor". He replied, "You greeted me as a king and I am not a king. If the king would hear about this, he could kill me." He (Rabban Yochanon) countered, "If you are not presently the king, you are destined to be king. For this House (Temple) can only be destroyed by a king as it is stated in Scripture, 'The Lebanon (Temple) will fall through a mighty one (king)' (Isaiah 10:34)." [Vespasian] then placed him in a [totally dark] room that was within seven other rooms. When it was night he asked [Rabban Yochanon] to tell him the time and he did. When it was daytime he asked him to tell him the time and he did. [The Talmud asked:] how did Rabban Yochanon know this? [The Talmud answered:] from his learning [he could tell time. He knew how long it normally takes to review his studies. Therefore he knew how much time had elapsed].

After three days had passed, Vespasian went to bathe by [the city of] Gaphna. When he had finished bathing, started getting dressed, and had put on one shoe, a message came that Nero had died and the people of Rome had appointed him (Vespasian) to be king. He wanted to put on the other shoe, but he wasn't able. He sent for Rabban Yochanon ben Zakai and asked him, "Could you please tell me the reason why I was previously able to wear both shoes and now one fits and the other doesn't?" He replied, "Good news swells the bones (body) ... do you have someone that you (intensely) dislike? Have him pass in front of you and your swelling will recede .... "

Vespasian asked Rabban Yochanon ben Zakai, "Make a request and I will fulfill it." He replied, "I would like you to lift the siege of this country and leave." He answered, "The people of Rome did not appoint me to be Emperor in order to lift the siege. Ask of me [something else] and I will fulfill it." He (Rabban Yochanon) [then] asked, "I would like you to ease up on the siege of the western gate that leads to Lydda (לוד), so that anyone who comes out until four hours [of the day has passed (ten o'clock)] will be free of capture." He replied, "If you have someone that you love or a close relative send for him and bring him out before the armies come [and capture the city]." He sent Rabbi Eliezer and Rabbi Yehoshua to bring out Rabbi Tzaddok. They went and found him at the gate of the city.

As soon as he (Rabbi Tzaddok) came in, Rabban Yochanon stood up. Vespasian asked [in wonder], "For that shriveled old man you stood up!" He replied, "By your life, if there had been another one like him [in Jerusalem], even if you had twice as many forces, you wouldn't have been able to defeat it." He asked, "What is the nature of his strength?" He replied, "He [merely] eats one fig and is able to study one hundred chapters [of the Talmud]." He (Vespasian) [then] asked, "Why is he so weak looking?" He replied, "From all the fasting [he did to save the city]." He sent for a doctor [to cure his condition]. He fed him very small portions and gave him very small amounts to drink, [gradually increasing the portions] until he was returned to his health. **Eicha Rabosi 1:31**

C.

וכשבא אספסיינוס להחריב את ירושלים אמר להם שוטים מפני מה אתם מבקשים להחריב את העיר הזאת ואתם מבקשים לשרוף את בית המקדש וכי מה אני מבקש מכם אלא שתשגרו לי קשת אחת או חץ אחת ואלך מכם אמרו לו כשם שיצאנו על שנים ראשונים שהם לפניך והרגנום כך נצא לפניך ונהרגך. כיון ששמע רבן יוחנן בן זכאי שלח וקרא לאנשי ירושלים ואמר להם בני מפני מה אתם מחרבין את העיר הזאת ואתם מבקשים לשרוף את בהמ"ק וכי מהו מבקש מכם הא אינו מבקש מכם אלא קשת אחת או חץ אחת וילך לו מכם אמרו לו כשם שיצאנו על שנים שלפניו והרגנום כך נצא עליו ונהרגהו. היו לאספסיינוס אנשים שרויין כנגד חומותיה של ירושלים וכל דבר ודבר שהיו שומעין היו כותבין על החצי וזורקין חוץ לחומה לומר שרבן יוחנן בן זכאי מאוהבי קיסר הוא. (וכך היה מזכיר לאנשי ירושלים) וכיון שאמר להם רבי יוחנן בן זכאי יום אחד ושנים ושלושה ולא קבלו ממנו שלח וקרא לתלמידיו לר' אליעזר ורבי יהושע אמר להם בני עמדו והוציאוני מכאן עשו לי ארון ואשכב בתוכו ר' אליעזר אחז בראשו ר' יהושע אחז ברגליו והיו מוליכין אותו עד שקיעת החמה עד שהגיעו אצל שערי ירושלים אמרו להם השוערים מי הוא זה אמרו להן מת הוא וכי אין אתם יודעין שאין מלינים את המת בירושלים אמרו להן אם מת הוא הוציאוהו והוציאוהו (והיו מוליכין אותו עד שקיעת החמה) עד שהגיעו אצל אספסיינוס פתחו הארון ועמד לפניו אמר לו אתה הוא ריב"ז שאל מה אתן לך א"ל איני מבקש ממך אלא יבנה אלך ואשנה בה לתלמידי ואקבע בה תפלה ואעשה בה כל מצות האמורות בתורה א"ל לך וכל מה שאתה רוצה לעשות עשה. א"ל רצונך שאומר לפניך דבר אחד א"ל אמור א"ל הרי אתה עומד במלכות מניין אתה יודע א"ל כך מסור לנו שאין בהמ"ק נמסר ביד הדיוט אלא ביד המלך שנאמר ונקף סבכי היער בברזל והלבנון באדיר יפול אמרו לא היה יום אחד שנים שלשה ימים עד שבא אליו דיופלא מעירו שמת קיסר ונמנו עליו לעמוד במלכות. אבות דרבי נתן ד:ה

When Vespasian came to destroy Jerusalem, he sent a message saying, "Fools, why do you want to destroy the city and to burn the Holy Temple. I am only asking for a bow or an arrow (a sign of surrender and submission) and I will leave you be." They said to him, "Just as we went out [and attacked] the two [generals] that came before you and killed them, so shall we do unto you." When Rabban Yochanan ben Zakkai heard this, he sent to the men of Jerusalem and asked them, "Why are you preparing to destroy the city and to burn the Temple. All he is asking from you is a bow or arrow and he will leave you be."

They said to him, "Just as we went out and attacked the two [generals] who came before him and killed them so shall we do unto him." Vespasian had men camped around the walls of the city. Whenever [his spies] heard anything, they wrote it on an arrow and shot it out of the wall. [This time they sent a message] to say that Rabban Yochanan Ben Zakkai was from Caesar's friends. Rabbi Yochanan repeated this once, twice, thrice and the men of the city paid no heed. Rabban Yochanan thereupon sent and called his students Rabbi Eliezer and Rabbi Yehoshua and said to them, "Arise and take me out of here. Make me a casket and I will lie down in it [and pretend that I am dead]." Rabbi Eliezer carried his head and Rabbi Yehoshua the feet and they carried him until sunset unto the gates of Jerusalem. The gatekeepers asked them, "Who is that?" They replied, "We are carrying a dead man. Do you not know that one does not allow a dead body to stay overnight in the confines of Jerusalem?" They said, "If he's dead, then take him out." They took him out and carried him to Vespasian. They opened the coffin and Rabban Yochanan stood before him. Vespasian said, "Are you Rabban Yochanan? Ask of me what I can give you." He replied, "I ask only Yavneh so that I may teach my students and pray and fulfill all the commandments that are stated in the Torah." He said, "Go! Whatever you wish to do you may do." Rabban Yochanan asked, "If it pleases you, may I say one more thing of you?" Vespasian replied, "Speak." He (Rabban Yochanon ben Zakai) said, "You will become king because it is a tradition that the Temple will be given only unto the hand of a king not of a commoner as is stated in Scripture, 'And he shall cut down the thickets of the forest with iron, and Lebanon (referring to the Temple) shall fall by a mighty one' (Isaiah 10:34)." Within a few days, he was told that the king had died and he had been appointed as king. **Avos D'Rabbi Noson 4:5**

II. In the Aftermath of Destruction

A.

כיון ששמע רבן יוחנן בן זכאי שהחריב את ירושלים ושרף את בהמ"ק באש קרע בגדיו וקרעו תלמידיו את בגדיהם והיו בוכין וצועיקין וסופדין. אבות דרבי נתן ד:ה

When Rabban Yochanan ben Zakkai heard that Jerusalem had been destroyed and the Temple had been burnt, he tore his clothing and his students tore their clothes and cried and mourned. **Avos D'Rabbi Noson 4:5**

B.

פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים והיה רבי יהושע הולך אחריו וראה בית המקדש חרב אר"י אוי לנו על זה שהוא חרב מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל. א"ל בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה ואיזה זה גמ"ח שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח וכן מצינו בדניאל איש חמודות שהיה מתעסק בגמ"ח שנאמר אלקך די אנת פלח ליה בתדירה הוא ישזבינך וכי מה עבודה שהיה דניאל מתעסק בהם אם תאמר עולות וזבחים מקריב בבבל והלא כבר נאמר השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה כי אם במקום אשר יבחר ד' באחד שבטיך שם תעלה עולותיך אלא מה הן גמ"ח שהיה מתעסק בהן היה מתקן את הכלה ומשמחה ומלווה את המת ונותן פרוטה לעני ומתפלל ג' פעמים בכל יום ותפלתו מתקבלת ברצון שנאמר ודניאל כדי ידע די רשים כתבא על לביתיה וכיון פתיחן ליה בעיליתה נגד ירושלם וזימנין תלתה ביומא הוא ברך על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלקה כל קבל די הוא עבד מן קדמת דנה. אבות דרבי נתן ד:ה

Once, when Rabban Yochanon ben Zakai was leaving Jerusalem and Rabbi Yehoshuah was walking behind him, he saw the Temple in its destroyed state. Rabbi Yehoshua said, "Woe to us, for the place that they atone the sins of Israel is [now] destroyed." [Rabban Yochanon] replied, "My son you should not take it so badly. We have one form of atonement that is its equal. What is it? It is the performance of kindness. As it is stated, 'For I desired kindness and not sacrifice.' (Hosea 6:6)" **Avos D'Rabbi Noson 4:5**

C.

ת"ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכין אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימן בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדן מתלין מתלא בירושלים מלח ממון חסר ואמרי לה חסד ושל בית חמיך היכן הוא אמרה לו בא זה ואיבד את זה אמרה לו רבי זכור אתה כשחתמת על כתובתי אמר להן לתלמידיו זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושיין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושיין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו מציעין תחתיו ובאין עניים ומקפלין אותן מאחריו איבעית אימא לכבודו הוא דעבד ואיבעית אימא כדבעי ליה למיעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא. כתובות ס"ו:

The Rabbis taught: There was an incident with Rabban Yochanon ben Zakai as he was riding on a donkey and leaving Jerusalem with his disciples following behind him. He saw a young girl who was collecting barley from the dung of the animals of the Arabs. As soon as she saw him, she covered her hair and stood in front of him. She said to him, "Rabbi, support me!" He said to her, "My daughter, who are you?" She replied, "I am the daughter of Nakdimon ben Gurion." He asked her, "My daughter, what happened to all the money of your father's house?" She replied to him, "Rabbi, don't they say the following parable in Jerusalem: the salt (preservative) of money is loss (due to charity). [Another version reads: the salt of money is kindness.]" "And what became of the wealth of your father-in-law's house?" he asked. [She answered,] "This came and destroyed the other (because the money of her father was mixed in with her father-in-law's. When one was destroyed as a punishment for miserliness the other was destroyed as well)." She said to him, "Rabbi, do you recall when you signed on my Kesubah?" He said to his disciples, "I remember that when I signed on her Kesubah, I read [that the dowry was] one million gold dinars besides that which was given by her father-in-law." Rabban Yochanon ben Zakai cried and stated, "Fortunate are you Israel! When you fulfill the will of G-d, no nation or ethnic group can dominate you, but when you don't fulfill the will of G-d you are given over to a coarse nation (the Arabs); and not to them directly but rather to their animals."

[The Talmud asks:] Didn't Nakdimon ben Gurion give charity? We learned in a Braiisa: They said of Nakdimon ben Gurion that when he would go from his home to the Study Hall they would place fine wool material under him (so that he would walk on this carpet of fine wool instead of the stones of the street). The poor would then come and fold it up [and take it home with them] after him. [The Talmud gives two answers:] If you want we could answer: He did it just to gain honor (and therefore he was punished and all the money was lost). Or if you want we could answer: He didn't give according to his ability. As people often say: According to the camel, so is the load. **Kesubos 66b**

D.

ת"ר בראשונה היו מחללין אף על כולן משחרב בית המקדש אמר להן רבן יוחנן בן זכאי וכי יש קרבן התקינו שלא יהו מחללין אלא על ניסן ועל תשרי בלבד. ראש השנה כ"א:

The Rabbis taught: Originally they would desecrate [Shabbos for the purpose of testifying on the citing of the new moon] for all the months. When the Temple was destroyed, Rabban Yochanon ben Zakai told them, "Do we have [the institution] of sacrifice [any longer]?" They instituted [a new law] that they would be allowed to desecrate Shabbos only for the months of Nisan and Tishrei. **Rosh Hashana 21b**

E.

גר שנתגייר בזמן הזה צריך שיפרש רובע לקינו אמר רשב"א כבר נמו עליה רבן יוחנן ובטלה מפני התקלה. ראש השנה לא:

A convert (גר) who converts in our time needs to set aside a half a dinar [to be used eventually to bring the mandated sacrifice of] a pair of birds (doves or pigeons). Rabbi Shimon ben Elazar said that Rabban Yochanon [ben Zakai] already convened a quorum [of judges] and voted to abandon the practice for fear it may lead to misuse of the funds. **Rosh Hashana 30a**

F.

תשעה תקנות תקן רבן יוחנן בן זכאי. ראש השנה לא:

Rabban Yochanon ben Zakai instituted nine acts of legislation. **Rosh Hashana 31b**

III. Rabbi Yochanon's Legacy

A.

רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר מה נשתנה און מכל אברים שבגוף אמר הקב"ה און ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה ארון לעצמו ירצע. קידושין כ"ב:

Rabban Yochanon ben Zakai expounded this verse (And his master shall bore his ear with an awl; and he shall serve him until the Jubilee year. (Exodus 21:6)) [as beautifully] as an ornament, "What is the difference (outstanding feature) of the ear [that it was chosen] from amongst all the other organs or limbs in the body? The Holy One blessed be He said, 'The ear that heard my voice by Mount Sinai at the time when I said: For unto Me the children of Israel are servants. (Leviticus 25:55) [The phrase "servants [unto me]" [means] not servants unto other servants. Yet, in defiance of this injunction he who] went and acquired a master unto himself, should be bored with an awl.'" **Kiddushin 22b**

B.

שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן אמר להן זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת שנאמר הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה והיה במחשך מעשיהם וגו' וכתוב ויאמרו לא יראה קה ולא יבין אלקי יעקב וכתוב כי אמרו עזב ד' את הארץ ואין ד' רואה. בבא קמא ע"ט:

The disciples of Rabban Yochanon ben Zakai asked him, "Why was the Torah stricter with a thief (who steals in the cover of darkness) than with a robber (who steals in broad daylight)?" He replied, "This one (the robber) equated the honor of the servant with the honor of his Master. That one (the thief) did not equate the honor of servant with the honor of his Master. It was as if to say that he made the eye of above as something that does not see and the ear of above as if it does not hear. As it is stated, 'Woe unto them that seek deep to hide their counsel from the Lord, and their works are in the dark, and they say, Who sees us? and who knows us?' (Isaiah 29:15) And it is written, 'Yet they say, The Lord shall not see, neither shall the G-d of Jacob regard it.' (Psalms 94:7) And it is written, 'For they say, The Lord has forsaken the earth, and the Lord sees not.' (Ezekiel 9:9)" **Bava Kama 79b**

C.

חמשה דברים היה רבן יוחנן בן זכאי אומר כמין חומר מפני מה גלו ישראל לבבל יתר מכל הארצות כולן מפני שבית אברהם אביהם היה משם משלו משל למה הדבר דומה לאשה שקלקלה על בעלה להיכן משלחה לבית אביה בלוחות הראשונות הוא אומר והלוחות מעשה אלקים המה וגו' ובשניות מעשה משה והמכתב מכתב אלקים משלו משל למה הדבר דומה למלך בשׁר ודם שקדש את האשה הוא מביא את הבלבד ואת הקולמוס ואת הדיו ואת השטר ואת העדים קלקלה היא מביאה את הכלרייה שיתן לה המלך כתב הכר יד שלו הרי הוא אומר אשר נשיא יחטא אשרי הדור שהנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו ורצע אדוניו את אזנו במרצע וכי מה נשתנה אוזן יתר לרצוע מכל איבריו לפי ששמעה מהר סיני כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם ופרק ממנו עול שמים והמליך עליו עול ב"ו לפיכך אמר הכתוב תבוא אוזן ותרצע שלא שמרה את מה ששמעה ד"א הוא לא רצה להשתעבד לקונו יבא וישתעבד

לבנותיו ואומר מזבח אבנים לא תניף עליהן ברזל וכי מה ראה הכתוב לפסול את הברזל יתר מכל מיני מתכות מפני שהחרב נעשה ממנו והחרב סימן פורענות והמזבח סימן כפרה מעבירים דבר שסימן פורענות מדבר שסימן כפרה והלא דברים קל וחומר ומה אבנים שאינן לא רואות ולא שומעות ולא מדברות על שמטילות כפרה בין ישראל לאביהם שבשמים אמר הכתוב לא תניף עליהן ברזל בני תורה שהן כפרה לעולם על אחת כמה וכמה שלא ליגע בהן אחד מכל המזיקין כולן הרי הוא אומר אבנים שלימות תבנה את מזבח ד' אלקיך אבנים שמטילות שלום והלא דברים ק"ו ומה אבנים שאינן לא רואות ולא שומעות ולא מדברות על שמטילות שלום בין ישראל לאביהן שבשמים אמר המקום יהיו שלימים לפני בני תורה שהן שלום בעולם על אחת כמה וכמה שיהיו שלימים לפני המקום. תוספתא בבא קמא פרק ז:ב

There were five things that Rabban Yochanon ben Zakai expounded [beautifully] like an ornament:

Why were the Jews exiled to Babylon rather than to any other land? Because the house of their forefather Abraham originated from there. They made a parable [to explain this]: What is this akin to? [It is akin] to a woman who had an adulterous affair that ruined her marriage. Where does her husband send her away to? To her father's house.

Regarding the first Tablets it is stated, "And the Tablets were the work of G-d, and the writing was the writing of G-d." (Exodus 32:16) The second Tablets were the work of Moshe and the writing was the writing of G-d. They made a parable [to explain this]: What is this akin to? [It is akin] to a king of flesh and blood who sanctified (married) a woman. He brings the scribe, the pen, the ink, the document, and the witnesses. If she destroys the marriage through her infidelity, then she brings all the necessary elements. It is sufficient, if the king just brings a document to validate his signature.

Behold it is stated, "When (אשר) a ruler sins ... he shall bring his offering ..." (Leviticus 4:22-23). Fortunate (אשר) is the generation that the ruler brings a sacrifice for his sin.

"And his master shall bore his ear through with an awl." (Exodus 21:6) Why was the ear singled out amongst all the other limbs or organs? Because it heard at Mount Sinai, "Because unto Me are the children of Israel servants ... they are My servants." (Leviticus 25:55), and yet it threw off the yoke of Heaven and imposed upon itself the yoke of flesh of blood. Therefore the Scripture states, "The ear should come and be bored because it has not kept that which it has heard." Another explanation is the following: It did not want to submit itself to its owner (Hashem), therefore it is forced to submit itself to His daughters.

In Scripture it is stated, "An altar of stones. You shall not lift up any iron tool upon it." (Deuteronomy 27:5) What did Scripture see to invalidate iron more than any other type of metal? Because the sword is made from it and the sword is a sign of punishment; whereas the altar is a sign of atonement. We remove the sign of punishment from that which is a sign of atonement. We can now make a logical inference: If stones that cannot see or hear or speak, but merely because they are a source of atonement between Israel and their Father in Heaven, the Scripture states, "You shall not lift up any iron tool." then on those that study Torah (Bnei Torah) that are an eternal source of Atonement (for the Jewish people) most certainly one is not allowed to touch them with anything that can inflict damage.

In Scripture it is stated, "[With] complete stones shall you build the altar of the Lord your G-d." (Deuteronomy 27:6) [These are] stones that create peace. We can now make a logical inference: If stones that cannot see or hear or speak, but merely because they create peace between Israel and their Father in Heaven, the Scripture states, "complete stones", then those that study Torah (Bnei Torah), which are the embodiment of peace in the world, most certainly should be complete in the presence of G-d. **Tosephta Bava Kama Chapter 7:2**

D.

תנו רבנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה מתין בני י"ח שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה וחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותה משפחת רבן יוחנן על שמו. ראש השנה יח.

The Rabbis taught: There was one family in Jerusalem whose offspring died at the age of eighteen. They came and informed Rabban Yochanon ben Zakai. He said to them, "Perhaps you are from the family of Eli about whom it is written: "And all the increase of your house shall die in man's age." (Samuel I 2:33) Therefore, go and involve yourself with the study of Torah and you will [thereby] live." They [followed his advice and] went and involved themselves with the study of Torah. They [stopped dying and] lived [a long life]. [The people of Jerusalem] called them the family of Rabban Yochanon ben Zakai as a tribute to his name. **Rosh Hashana 18a**

IV. Death of the Master

A.

וכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקריו כיון שראה אותם התחיל לבכות אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם ואני יכול לפייסו בדברים

ולשחדו בממון אעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכים אותי לפני ממ"ה הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן אמר להם ולואי תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. בשעת פטירתו אמר להם פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא. ברכות כח:

When Rabbi Yochanon ben Zakai took ill, his disciples came in to visit him. As soon as he saw them, he started crying. His disciples asked him, "Lamp of Israel, the right most pillar, the strong hammer, why are you crying?" He replied to them, "If they would be bringing me in front of a[n earthly] king made of flesh and blood that is here today and tomorrow is in the grave, whose anger is not eternal, whose imprisonment is not eternal, whose death sentence is not eternal, whom I can possibly appease and bribe, even so, I would still cry. Now that they are bringing me in front of the King of kings, the Holy One, blessed be He, who, is eternally alive, who, if He angers, it is eternal anger, and, if He imprisons me, it is eternal imprisonment, and, if He kills me, it is eternal death, and I cannot appease Him with words nor bribe Him with money; in addition, I have two paths in front of me: one of Gan Eden (paradise) and the other Gehinnom, and I don't know in which path I will be led, most certainly I have reason to cry."

They asked him, "Our Master, bless us." He replied, "May it be G-d's will that that the fear of Heaven shall be upon you as intensely as the fear of flesh and blood." His disciples asked him, "That's all?" He replied, "If only [it would be as intense]. The proof is that when someone sins he says, "[I hope] no one sees me", [although G-d is always present and watching]."

At the time of his death he said, "Remove the vessels out of the house so that they should not contract ritual impurity (טומאה) and prepare a seat for Hezekiah the king of Judea who has come [to escort me to the next world]." **Berachos 28b**

B.

משמת רבי יוחנן בן זכאי בטל זיו החכמה. סוטה מ"ט.

The death of Rabban Yochanon ben Zakai marked the end of the splendor of wisdom.
Sotah 49a